

СТАНОВИЩЕ

от д-р **Маргарита Йорданова Панайотова**

доцент в ПУ „П. Хилендарски“, Биологически факултет,
катедра Ботаника и биологическо образование

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „**доктор**“
по област на висше образование 1. Педагогически науки; професионално направление 1.3.
Педагогика на обучението по...; докторска програма „Методика на обучението по биология“

Автор: Славка Николаева Томова

Тема: „*Формиране на компетентности за сексуално и репродуктивно здраве в обучението по биология и здравно образование – 8. клас*“

Научни ръководители: доц. д-р Маргарита Йорданова Панайотова и
доц. д-р Златка Петкова Ваклева, ПУ „Паисий Хилендарски“

1. **Общо описание на представените материали**

Със заповед № РД-21-931 от 07.05.2024 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „*Формиране на компетентности за сексуално и репродуктивно здраве в обучението по биология и здравно образование – 8. клас*“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование област 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по..., докторска програма „Методика на обучението по биология“. Автор на дисертационния труд е **Славка Николаева Томова** – редовен докторант към катедра „Ботаника и биологическо образование“ с научни ръководители доц. д-р Маргарита Йорданова Панайотова и доц. д-р Златка Петкова Ваклева от ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният от Славка Томова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ.

Докторантът е приложил списък на 5 броя публикации със съответните ксерокопия, удостоверяващи публикуването им в пълен текст. Спазени са всички предварителни процедурни и нормативни правила за окомплектоване на документите, предвидени по настоящата процедура.

2. **Кратки биографични данни за докторанта**

Славка Томова завършва висшето си образование в ПУ „П. Хилендарски“ през 2012 г. – спец. „Екология и опазване на околната среда“, след което придобива магистърска степен „Еколог по управление и контрол на околната среда“. През 2013 г. придобива допълнителна професионална квалификация „Учител по биология“, а през 2016 г. ДПК „Учител по химия“. През 2018 г. завършва и магистърска програма „Репродуктивна биология“. Трудовият ѝ стаж включва 3 години работа като лаборант – биолог в БФ на ПУ, около една година работа като учител по Биология и здравно образование и учител по Химия, а от 2014 г. и до момента е инспектор в учебен отдел на ПУ „П. Хилендарски“.

Работата на Славка Томова с ученици и студенти, както и подготовката ѝ в магистърска програма „Репродуктивна биология“ формират интересите ѝ към проблемите, свързани със сексуалното и репродуктивното здраве на младите хора в България. Тези

интереси съвсем логично водят до зачисляването ѝ като редовен докторант към катедра „Ботаника и биологическо образование“ на Биологическия факултет на ПУ „П. Хилендарски“ и до избора на темата за дисертационното изследване.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Актуалността на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и практико-приложно отношение произтича от факта, че въпросите за сексуалното и репродуктивното здраве са залегнали в актуални международни и национални документи, които очертават ролята на образованието за тяхното решаване. Педагогическото изследване е продиктувано и от необходимостта да се оптимизират съвременните представи и компетентности в областта на сексуалното и репродуктивно здраве и да се внедрят в образованието на подрастващите в училище. В този контекст методите и етапите на изследването съответстват на поставената цел и задачи.

Представената методика за формиране на компетентности за сексуално и репродуктивно здраве в обучението по Биология и здравно образование в 8. клас чрез разработване и експериментална проверка на дидактически модел за СРЗ е практически ориентирана, което определя актуалността на дисертацията и в практико-приложно отношение.

Педагогическото изследване като цяло съответства на формулираната цел и поставените въз основа на нея задачи. Те са в посока на създаването на доказано добър педагогически опит за приложението на Компетентностно ориентиран дидактически модел за СРЗ в обучението по Биология и здравно образование.

4. Познаване на проблема

Изясняването на научно-изследователският проблем, очертан в предмета и целта на педагогическото проучване, е разгърнато основно в първа глава на дисертационната разработка. В нея са анализирани различните аспекти на изследователската теза. Основните понятия: *сексуално здраве, репродуктивно здраве, компетентности за СРЗ* са разкрити въз основа на задълбочен анализ на нормативни документи и на критичен преглед на различни концепции и програми за сексуално и репродуктивно здраве в образователната практика у нас и в чужбина.

На теоретичен анализ са подложени 154 източника, от които 52 на кирилица, 47 на латиница и 55 интернет източници. Повечето от тях са на водещи и утвърдени автори в съответната област. Докторантката познава много добре състоянието на проблема, прави обобщения и изводи, в контекста на които изгражда Компетентностно ориентиран дидактически модел за СРЗ, а той е в основата на предложените методически разработки на уроците, включени в експеримента.

5. Методика на изследването

Избраната от Славка Томова методика на изследване е релевантна на поставената цел. Подходящо подобрите и разнообразни методи на изследване се прилагат в двата етапа на педагогическото проучване – 1. *в подготвителния етап*, който включва теоретичен анализ и синтез, подбор и проучване на нормативни документи и научни публикации, концептуално моделиране, контент-анализ и 2. *в емпирично изследване*, в който се прилагат методите педагогически експеримент, тестиране, анкетиране, експертна оценка и математико-статистически методи. Създадената от докторанта система от критерии и

показатели позволява адекватно да се провери ефективността на разработения Компетентностно ориентиран дидактически модел за СРЗ в обучението по Биология и здравно образование.

Избраната методика и създаденият инструментариум дават отлична възможност за получаване на адекватен отговор на задачите, поставени в дисертационния труд.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Представеният ми за рецензиране дисертационен труд на Славка Томова е в обем от 174 страници. Състои се от увод, три глави, приноси на дисертационното изследване, библиография и пет приложения. Структурирането на главите е сравнително равномерно – *първа глава*, която представя теоретичните постановки по проблема е с обем от 50 стр.; *втора глава*, представяща методиката и организацията на изследването, както и методическите модели на експериментиранияте уроци е 52 стр., а *трета глава*, в която се обсъждат получените резултати – 34 стр. Дисертационният труд завършва със *заключение*, в което се систематизира извършената работа и изпълнението на задачите от докторантката. *Изводите*, обобщени в 4 точки са представени детайлно и са аргументирани с получените резултати. Те потвърждават работната хипотеза и дават основание да се счита, че целта на изследването е постигната. В *приложенията* е представен инструментариумът за отчитане на резултатите от експеримента – авторски тестове и анкети, които са подложени на експертна оценка.

Формулираните от докторантката приноси са обективно изведени (в релацията цел и задачи на изследването – хипотеза – теоретичен модел – педагогически експеримент) и защитими в контекста на анализа на резултатите от педагогическия експеримент. В този смисъл дисертационното изследване има приносен характер както в теоретичен, така и в чисто приложен аспект и е добра база за развитие и в други класове, в които се застъпват въпроси на сексуалното и репродуктивно здраве.

7. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Докторантът е представил общо пет публикации, които са публикувани в списания с научно рецензиране. Две от публикациите са самостоятелни; една е с двама автори, две - с трима автори, и във всички е водещ автор. В тях са представени както концепцията, така и отделни теми от теоретичното дисертационно проучване. В този аспект законите изисквания по отношение на тази част от процедурата са спазени. Сумата от точки за публикации на докторанта (група Г) – 31,6 т. **съответстват** на минималните национални изисквания (30 т.) по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ и чл. 1а, ал.1 от ППЗРАСРБ за област 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по....

Справка в специализираната система на ПУ „П. Хилендарски“ показва, че няма данни за плагиатство в предложеният ми за рецензиране дисертационен труд и автореферат. Освен тях, Славка Томова е представила и копия на 5 публикации, в които тя е самостоятелен или водещ автор. При колективните публикации ясно е отразен приносът на докторанта, указан в справката за изискваните точки. Напълно съм убедена в личното участие на докторантката в проведеното дисертационно изследване, и в това, че формулираните приноси и получени резултати, са нейна лична заслуга.

8. Автореферат

Съдържанието и качеството на автореферата (с обем от 32 страници) следват структурата и отразяват основните резултати, постигнати в дисертацията, изводите и научните приноси на научния труд. Той отговаря на изискванията за обективното отразяване на съдържанието на дисертационното изследване.

9. Лични впечатления

Познавам Славка Томова от студентските ѝ години, а по-късно и като инспектор в УО. Впечатляваше като инициативна, любознателна, напориста, старателна и организирана студентка. Тези качества прояви и като докторантка. Разработването на настоящата тема, която е слабо застъпена в педагогическата практика на учителите по биология е достатъчно голямо предизвикателство, което тя прие, въпреки малкия си стаж като учител. И се справи отлично, за което заслужава адмирации.

10. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам на С. Томова да представи разработеният Компетентностно ориентиран дидактически модел за СРЗ в обучението по Биология и здравно образование като отделна статия и да го предложи за печат в специализирани списания, достъпни за българските учители, като сп. „Обучение по природни науки и върхови технологии“, сп. Природните науки в образованието (Chemistry), сп. Педагогика и др.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд безспорно *съдържа научно-приложни и практико-приложни резултати, които представляват оригинален принос в Методиката на обучението по биология* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Убедено смятам, че докторантката **Славка Николаева Томова** притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност „Методиката на обучението по биология“ като демонстрира качества и способности за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати, приноси и публикации и предлагам на почитаемото научно жури *да присъди образователната и научна степен „доктор“* на **Славка Николаева Томова** в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по..., докторска програма „Методика на обучението по биология“.

10.06.2024 г.

Рецензент:

/доц. д-р Маргарита Панайотова/